

Over een boom, een varken en steenkool

Beschouwingen van Eda Cufer bij het werk van de Sloveense choreograaf Iztok Kovac en zijn dansgroep

En-Knap

1.

In een studio zitten tijdens een dansvoorstelling in wording is een van de ergste en meest verwoestende neveneffecten van mijn werk. Kijken naar eindeloze herhalingen van één enkele beweging, een opeenvolging van bewegingen en dan, naar het einde toe, langere, samenhangende sequenties – het is een oninteressante en langdradige bezigheid. Vaak gebeurt het werk in een doodse stilte, af en toe doorbroken door het geluid van de versnelde ademhaling van de dansers, het bonken en botsen van lichamen op de vloer en de plotselinge kreten en schreeuwen, de uitbarstingen van emotie waarmee de dansers hun woede over een misser uiten of hun vreugde om de succesvolle uitvoering van een bepaalde beweging.

Een dergelijke veroordeling tot het bekijken van een of ander ongestructureerd stuk realiteit wekt gevoelens van verveling en ongeduld op, waarvoor de geest gewoonlijk vlucht in gedachten en dagdromen over verleden en toekomst, in zijn innerlijke wereld.

Choreografie, regie, creatie in het algemeen is in de eerste plaats een gevecht om de aandacht van datgene waarmee we wensen te communiceren, het is een strijd om een soort resonantie tussen de gestructureerde opbouw van de voorstelling, het beeld of de tekst en de innerlijke, ongestructureerde ervaringswereld van de toeschouwer of lezer.

Wanneer en waarom begint een bepaalde beweging of opeenvolging van bewegingen plotseling met mijn blik te resoneren?

Terwijl ik mij kwel met de vraag wat ik kan doen tegen de verveling van het gedwongen kijken naar een ongestructureerd stuk re-

aliteit, hoe ik mijn zinnen, die snakken naar sensatie, kan bedaren, hoe ik de nood aan betekenis en verbanden met externe gebeurtenissen kan lenigen, moet ik vaak terugdenken aan het vreselijke gevoel van verveling uit mijn kindertijd. Opeising van ouders: 'Vertel mij! Laat mij zien!' 'Zeg mij waarom!' En dan de eindeloze vermenging en herbeleving van al die intense, nee, vervelende ervaringen.

Ik haalde twee ervaringen uit mijn kindertijd voor de geest. Net als in de studio van EN-KNAP ben ik in beide gevallen een stille toeschouwer van intensieve fysieke actie, de fysiek veel-eisende, gevaarlijke en heel gerichte betrokkenheid van een massa menselijke lichamen.

Over een boom

In mijn prille kinderjaren lieten mijn ouders mij, op veilige afstand, getuige zijn van het vellen van een heel hoge spar. Gezien de hoogte van de boom werd deze gebeurtenis afgeschilderd als een buitengewoon wapenfeit. Voor de aanvang van het werk, waarvoor op z'n minst vijf man nodig was, werd er overlegd, het plan werd uiteengezet, taken en gereedschap verdeeld. Het vertrek zelf naar de plaats van het gebeuren verliep in een doodse, heilige stilte, slechts doorbroken door een enkele grap om de spanning te verminderen. Ik bekeek het gebeuren vanop een nabijgelegen heuveltje dat een prima uitzicht bood op het geheel: de verticale lijn van de spar, die tot hoog in de blauwe hemel reikte; een uitstekend zicht vanuit vogelperspectief op de zich verdringende lichamen, in slagorde opgesteld aan één kant van de stam van de spar. Het schouwspel kwam pas echt op gang met het gieren van de

kettingzagen die door de stilte en de anticipatie heenkliefden. Het duurde even voor de boom in beweging kwam en gevaarlijk begon over te hellen naar de kant waar niemand stond. Dit ging gepaard met gillen en kreten die luider werden naarmate het gekraak van de geknakte boom en de snelheid van zijn val toenamen. Die val was prachtig. Het geluid van de boom die tegen de grond smakte, droeg een buitensporige, ongewoon rijke massa en zwaarte in zich.

Het vellen van die boom was mijn eerste, primaire voorstelling en ik beschrijf ze hier omdat die ervaring – los van de heel oprechte angst dat de boom mijn vader in zijn val zou meesleuren, wat de dramatische spanning nog vergrootte – een totaal onafhankelijke, zuiver esthetische dimensie bevatte, gekleurd door puur formele en fictieve parameters: de verticale lijn van de spar die zich tegen de blauwe hemel aftekende, de adembenemende schoonheid van zijn val en de veelheid van bijgeluiden; een soort natuurlijke mengeling van menselijke kreten, het lawaai van een motor en het dreunende geluid van de ene massa die tegen de andere opbotste.

Over een varken

De andere gebeurtenis waarvan ik getuige was in mijn vroege kinderjaren, op eigen aanvraag en verantwoordelijkheid, was het slachten van een varken. Ook hier werden er voorbereidingen getroffen, taken en vreselijke werktuigen verdeeld, zodat er op een totaal verschillende manier een plechtige sfeer ontstond. Die ging gepaard met een soort sombere stilte, het verlangen dat wat gedaan moest worden zo snel mogelijk gedaan zou worden –